

2025

AO

Total Marks: 80

Time: 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 19 questions divided into 4 sections A, B, C & D.*
- iii) *Attempt questions based on specific instructions for each part. Write the correct number in your answer sheet to indicate the option/s being attempted.*
- iv) *General and Internal choice have been provided in some questions.*

N.B: *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SHILEM – A (Züngang aser langzüang)

1. Agüja aliba olenji junga züngang aser tasüngdangbatemji langzüang:

1. Khen mapang ka nung kanga takar aser ochishir nisung ka Risangnok liasü. Pa temeranger asoajen tajung den tobur tajung merahtaket aser tashitait, tetemjen nisung ka liasü. Kinungtsü Temsenna aser tena jaboso waluba, Akikaba na liasü.
2. Jabaso anaji nübu majung dang par kanga takar aküm. Anungji kika süchi ajak katema kaa yimer chiyungdakja liasü. Yamaji par kibong kanga temoatsü manung pelatepa liasü. Yimer nungi khonang naroküm teperi ngua aser paria yimer kanga meima sensaker yaria aru. Nisung onsara jungrabaji oda yimeri memoai aoksaa tesasatsüka tanur den kinungtsü toktsür süadok. Tebutsüi jabaso anaji tera nübu junga mesütet. Tebu meliaka jabaso anaji nisung tajung, tena dak yimeri kanga sakloka meima liasü. Saka ano oda tejashitsüka tena toktsür tetsüa süadok aser lajar aküm.
3. Walubai tenu kikaba dang kanga meima tenati tsüraburi toktsüba sen, kiset shiruru aser tsük timi amshia tena kanga azükarua tsürabur aliba mapang dang nungi tali takaba aküm. Par yimtak tebu tembar Naklongba liasü. Tsürabur taküm alidang mepelateti tenük merema liasü. Ano kodang tembar kinungtsü asü idang-jiang tali pela liasü. Saka tema nungbo kanga sasa temulung shirangseta sayu, iba dangji anemsü ta ajar. Kechiyong jembiba aser mapa balala. Adianu anaji sübong tajung aika liasü. Item rongnung sübong ka kanga balaka tulu, apetasongmaket onsara tajung ka dena liasü. Waluba dangi tebu tembaji arua, “nebui küdang sübong ka apua lir” ta ashi. Iba o angashia adianu anaji kanga shisabulu aser yimer tambur tebu tembar ajak dang kibok nung asüngdangtep saka tiyazü ta kuli angu.
4. Iba o atema tenati yim jazüka yim salang nung o aka. Yimertemi Naklongba aitsü, saka obendang magizüki Naklongbai ain adoka yimer den kanga rara aser azüngashia züngtepdi ta yimden nung o benlok. Iba densa par yimtak süli aoba arasener ka sangmongpi nisung ka liasü. Naklongbai tamasabo oda par sübong aika lirji melamela pa nem agütsütsü ta bilema liasü. Yimertemi yim

salang nung temezünger arasenerji asür Risangnok dangi asüyimi ludaktsütsü lemtet. Sangmongpiji süli or asü yim nung Risangnok dang ner jabaso ana dang ne tembai nai apua agia aliba atema süpong meshir ta ashi.

5. Idangji asüri asüng ni yimtaki arutsü ta osang agütsü. Anungji tananüji yimer ajak anembonga amung. Teroto nungbo yimer ajak ki shibanger asürji koda arutsü aser kechi koma ataloktsü ratamata tulu nung ola madoki kilung nung ata ali.

6. Yimdong ajak azüng azünga alidang aser nisungtem mulung amman agi nembang ama alidang mepet agi anüng ajak sübang aser mangmanga aküm. Oagi talang nung anüngtom nungi ola tila ka jangja jangja a yimkongi angashia nisung ola den külemi shientsüzü shi arishir ama arua atong. Tongtibangsa par jabaso anati yongyabaji tebu tanelai kechi shidir ta yongyaseta ano atentena ata liasü. Anüng tom nungi ola tejangja agi reptetrepteta yamai ayimoktsü. Hai asen yimertem, ni nenok tonga arua jemberer saka lungpak agi tongdanger ni maruteter. Angang! ni akhümli dang meranga inyakba den tiabai moatsüyong ozü rongsen agi yimer ajak peladakja peridaktsüogo. Ni shinga danga sentsühtsüa mali. Anungji kari sentsühtsüa lir ta bilema lira dang shiang, ta ayimoktsü, saka shinga ola madok nung “Alima nung ochi mashirbo akoksatsü”. Alima nung tangar dak tenük jalua merumerurapang paji asüyim nung meyutsüngbai obendangtsü ta shia olaji tila küma oadok.

7. Joko tananepji ajak pei mapai aotsü asoshi sangwali ki lapoka akhi ama ki semtep, naklongba den ajuruteptsü parnok par kidangi ao, saka ki melapoki liasü. Yimer jatepa par jadang, melangzük nung, ki lapoka atu. Par kinunger ajak süadoker liasü. Kibong ajunga anentsüh agi nembang ama aküm. Tansütsü otsü tulu aküm. Ochi mashi, merumeru aser tangar mokokachiba tatem nung peibo peisa akoksar ta otsü nung jembir.

Tasüngdangbatem:

Agüja aliba nungi shitak ojang shimteta langzüang:

4x1=4

- (a) Adianu anaji sübong tajung _____ liasü.
 (i) aika (ii) tera
 (iii) kar (iv) talubusa
- (b) Tsüraburi toktsüba rongsen nung iba ya maden _____.
 (i) sen (ii) sentsüh
 (iii) tsük (iv) sü
- (c) Nisung aser asür naji _____ agi tongdanger majurutet.
 (i) tzüym (ii) ali
 (iii) lungren (iv) lungpak

- (d) Asü yim nungi _____ ajanga Risangnok par yimtaki aru.
 (i) arasener (ii) waluba aser tenu
 (iii) yimertem (iv) yimden
- (e) Risangnokji komala nisung ka liasü? 1
 (f) Yimertemi par kibong den koma benshi? 1
 (g) Risangnok tembarji shiba aser pai kechi inyak? 2
 (h) Iba otsü nungi nai kechi angazüker? 2

SHILEM – B (Olem)

2. **Ana rongnung ka shimteta ojang 150-200 tashi nung langzüang:**
 a. ‘Asüngteta aliba tamaittü’ Otsünu ka zülüang.
Mesüra 6
 b. ‘Tim kibalenbu’ indang ner medemer nena tsüngda sensaksem ka zülüang.
3. **Ana rongnung ka shimteta langzüang:**
 a. **Agüja aliba pongtem ya lirumedema yangluang:**
 Tulus kaji tsungrem nungi anguba maangka tulu lir. Alima nungbo parnokji nubor asoshi tanapupa jenjang akitba tsüngrem ama lir. Tulus tim awashi meteta jembiteter ji tia taka. Kechiaser parnoki tulus maangka angutsü. Tulus ten tabeto jembibaji yimya tajung. Tenükmerema, tashiyem amshia masü. Kulakkubonga masü, tangar kar aija masü, saka timi jimbishinütsu metettsüla.
Mesüra 4
 b. Na Akümla/Akümba kibong nung tambusang/tantsüla nenu tanutsüla/iba ita nung küm ter ajunger. Tasoba benjong amungtsü adianu aser kiyonger jaokba shiti ka zülüang.

SHILEM – C (Orrlem)

4. **Itemi langzüang:** 12x1=12
 a. Nüngja teratet shiang.
 b. Ne _____ nisung ka noktaka lir. (*Pular ojang enokang*)
 c. Limalar wadang ajaki meranga inyakdagi. (*Koba mapanglem*)
 d. Tesangwara. (*Rasem, ojangra aser Ralok sadanga sayuang*)
 e. Pai kechi ashir junga mangateter. (*Koba oren nung aden*)
 f. Angu/ango ojangji amshia oren kaka yangluang.
 g. Pai telok nung koma jembitet asenoki ashitsü makok. (*Koba oren/oyim nung aden?*)
 h. Merenla ajemalu tetsür ka. (*Koba ojang pukhumna*)
 i. Mapanglem telemsa kwi lir?

- j. 'Merang' (*Iba ojangra nung Rasem asu Ralok inokang*)
- k. Oyim/oren telemsa tenüngtem shiang.
- l. Mamatsü/mamatzü (*Tetezü balala adoka oren kaka yangluang*)

5. **Itemi Ao oshi nung meyipang:** 3
 The ceremonial dresses of both men and women in Nagaland are quite splendid. The men carry colourful spears decorated with dyed goat hair, their headgear is made of bamboo woven with flowers and feathers, there are arm bands made of elephant tusks and necklaces of wild boar teeth.

SHILEM – D (Kaket keno zülü)
Otsü

6. **Agüja aliba nungi ojang shitak shimteta langzuang:** 4x1=4
- a. Lijabai yarla aser tenu tena nem chipo ana agütsü ka temedaktsü ninang chipo aser ka _____.
 (i) tamang chipo (ii) tesangwa chipo
 (iii) mepet chipo (iv) mi chipo
 - b. 'Naga Club' ya _____ küm tenzük.
 (i) 1818 (ii) 1918
 (iii) 1928 (iv) 1947
 - c. Tsungremi tetsür yanglutsü asoshi tebur _____ nungiang agitet.
 (i) tekolakret (ii) tetsüngret
 (iii) tesaret (iv) taburet
 - d. Balaluyu nung tatembang o _____ agutsür.
 (i) tebu yimer (ii) yimdeni
 (iii) yimsüsür kati (iv) kidongi
7. Yimeri kechisa shia Lijaba magizük? 2
8. Mapa inyakdak awashi tamajung pezü shiang. 2
9. "Asenok taküm nung talenba ana lir."
 (i) Iba oren shibai shiba dang ashiba lir. 1
 (ii) Talenba anaji kechisa tatsü agi rasaa shiang? 2
10. a. Tetsüri maginüba tebur yimya tamajung ana shiang. Tawa tanü sapua atalokba tashiyim agi tetsür raksatsür ibala mapa tamajung inyakertemji koma azüoktsüla? 1+3=4

Mesüra

- b. Kechiba tokonglu ayimba ya rongsen lalushipongba den saku ta züngshir rajema züluang. (4)
11. a. “*Shikiraki, ibai asen tsürabur tetsütebou mapang kanga dang tangtimbang süa amshiba ojang ka.*”
- (i) Shikiraki tetezü tatsü agi ratetjang. 2
- (ii) Akhi anogo tenla agütsüba yimya kar rasaa shiang. 3

Mesüra

- b. “*Keyir benjongji kanga asüngteta amungtsüla.*”
- (i) Keyir benjongji kechi? (1)
- (ii) Iba benjong nung rongsen lalushibongba koma melenshitsüla? (4)

Sangro

12. **Item tasüngdangbatem nungi shitak shimteta langzüang:** 2x1=2
- a. Kechi mapang ka nung takarsang kinungtsü asü?
- (i) aam ita (ii) am ita
- (iii) ami ita (iv) meyi mapang
- b. Kinü tanur dak menemba ronem dang _____ ta ajar.
- (i) nura ronem (ii) kinü sanem
- (iii) tesanem (iv) nurazüknem
13. “*Pa dakbo sempet balala lir.*”
- (i) Iba oren shibai shiba indang ashir? 1
- (ii) Kechi tensa ka nung agüja aliba oren ya jembi? 1
14. Putu anashi süia arudang Lungtrok otsüren koma melenshi rateta züluang. 2
15. a. Shibai shiba saakba ata liasü? Ano pai kechi asüngdangtsü indang jembi? 2+2=4

Mesüra

- b. ‘Par narong mesüktsü tetemsü.’ Shirnoki shirnok merenshitsü indang ashir? Kechiba ya jembitsüsa aküm rateta shiang. (1+3=4)
16. a. *Yimtabena süngküm nung,*
Anembong süngo alenlok,
Kodang kari jimi,
Metangshitsür melii aküm,
Melenshiogo, lungtrok otsü.
- (i) Iba oren koba sangro nungi shibai mejem. 1
- (ii) Anempong tetezü kechi 1
- (iii) Agüja aliba orentemji rasaa zuluang. 3

Mesüra

b. *Takarsangi hopta shia an ka,*

Tiar nem....shi lepsaa teti agütsü?

(i)	Agüja aliba orentem koba sangro nungi agitet?	(1)
(ii)	Tiar nem kechiba an agütsü?	(2)
(iii)	Kechiba aser shiba nem shi agütsüba ashir?	(2)

Yimdangjem

17.	Etiben aniseni arurji kechi yim nungi shibasa liasü?	2
18.	<i>Na asüngdangi sübong ka anir arua lir.</i>	
	(i) Iba o shirnoki shiba dang ashi?	1
	(ii) Iba osang angashir jagi koma benshi.	2
19.	a. <i>Süngrong dang ankongnawa anur amensang to.</i>	
	(i) Iba oren shibai shiba den jembiba oren lir?	1+1=2
	(ii) Iba aonungji kechi atalok rateta züluang.	3

Mesüra

b. *Pai Etiben dang pa tsütenmung amungtsüji la dang alui oang ta ashi.*

(i)	‘Pai’ ji shiba.	(1)
(ii)	Tsütenmung amungnü tatalokba otsü tatungi rasaa züluang.	(4)
